שלא ניטלה תרומתו. קא סלקא דעתך שלא ניטלה תרומת מעשר שלו: אסימון. שאין עליו צורה: חצב. עשב שמשתרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין וכו' (א)תיחס יהושע את הארץ לישראל: נעמיות. בנות היענה: יטלטלו. ראוי הוא להיות לו פילין ולהאכילן: על מכותיהן. בשבת ולא גזר משום שחיקת סממנין: שכן דרכן לסוך. בלא מכה הלכך לאו מוכחא מילתא דלרפואה: התקינן. הזמינן: אסור לטלטלן. ואפילו הזמינם למאכל בהמה דטירחא היא: סיאה אזוב וקורנית. לקמיה מפרש לה: הכניסן לעצים. לייבשן: שלא יקטום בכלי. כדרך חול כדאמרן (לעיל דף עד:) האי מאן דפריס סילקא דמי לטוחן. במילתיה דרבי יהודה גרסינן מולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה וחכמי' אומרים מולל בראשי אצבעותיו ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך חול כך מצאתי בתוספתא דרבנן מחמרי דבכולי ידא אסור אלא בראשי אצבעותיו ומהו מולל כגון אם בא לאכול הזרע מולל השרביטין שהזרע בתוכם: וכן באמיתא. לקמיה מפרש מאי אמיתא: ניניא. מינטא"י: פיגם. רוד"א: צתרי. שדריא"ה לוי"ה ל"א פוליאול: אברתא. אישני"א: חשי. שדריא"ה וללשון הראשון לא פורש: בשר תפל. שאינו מלוח ומאן דגרים תפוח היא היא: מותר לטלטלו. דלית ליה מוקצה בטלטול: במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה. כלומר באיסור מוקצה לענין אכילה סבר לה כרבי יהודה דאסר לאוכלו (ג) ובאיסור מוקצה לטלטול סבר לה כרבי שמעון: בר אווזא. שחוט: משמשא לטולא. שלא יסריח: ואמר להו רב חסדא חסרון כיס חזינא הכא. שאתם מניחים אותה בשמש ומתחמם וסלקוהו על פיו מתמה לצל: באומצא. כשהוא חי אוכלין אותו בלא מלח: דג תפל אסור לטלטלו. דאינו ראוי לכלום ולכלבים לאו דעתיה למישדייה אבל מליח נאכל חי על ידי מלחו: בשר

אבל לא את הטבל וכו': פשיטא לא צריכא בטבל טבול מדרבנן (ח) שזרעו בעציץ שאינו נקוב: בולא מעשר ראשון וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בכרי שנטל ממנו מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי קמ"ל כדשני ליה אביי: גולא את מעשר שני וכו': פשיטא לא צריכא דנפדו ולא נפדו כהלכתן מעשר שפדאו על גבי אסימון דרחמנא אמר א]וצרת הכסף בידך ח)דבר שיש בו צורה הקדש שחיללו על גבי קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו: דולא את הלוף: ת"ר ב)מטלטלין את החצב מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות אמר ליה רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שכיחי פילין לא שכיחי אמר אמימר הוהוא דאית ליה נעמיות אמר רב אשי לאמימר אלא דקאמר ליה ר' נתן לרשב"ג חבילי זמורות יטלטל מפני שהוא מאכל לפילין אי אית ליה פילין אמאי לא אלא ראוי ה"נ ראוי ג)אמר אביי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם רשב"ג הא דאמרן ר' שמעון ד)דתנן בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול ה)ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם ר' ישמעאל ור' עקיבא דתניא והרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש ו)איצטלא בת ק' מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא: חבילי קש וחבילי כו': תנו רבנן ב)זחבילי קש וחבילי עצים (ב) וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רשב"ג אומר חבילין הניטלין ביד אחד מותר לטלטלן בשתי ידים אסור לטלטלן ב)חחבילי ז)סיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים אין [ח] מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים טמולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין ח)מאי אמיתא ניניא סיאה אמר רב יהודה (סיאה) צתרי אזוב אברתא קורנית קורניתא שמה והא ההוא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיאה צתרי אזוב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח מותר לטלטלו בשבת בשר [ב] תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו ◎והא ט)רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה במוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה ◎במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלו והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא ההוא בר אווזא דהוו קא מטלטלו ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסרון כיס קא חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא ת"ר ידג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו כבשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו (י)וסתמא כרבי שמעון) תנו רבנן למטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים בשר

יב)אבל לא את הטבל. והא דאמר (ד) רבה בפרק כירה (לעיל דף מג.) טבל מוכן הוא אצל שבת שאם עבר ותיקנו מתוקן ה"מ לענין ביטול כלי מהיכנו שלא החמירו כמו לענין טלטול בידים: שפדאו אגב אסימון. הא דנקט אסימון היינו דלא כרבי דוסא דפרק הזהב (ב"מ דף מז:) והוה מצי למימר מעות הניתנות סימן לבית המרחץ לד"ה אלא משום דאם כן מאי קמ"ל אבל השתא קמ"ל כרבנן:

ונתן הכסף וקם לו. אין הפסוק כן אלא ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כז)ב] ודרך הש"ס לקצר ולומר בלשון אחר קצר כי ההיא דפרק הדר (עירובין דף סה.) רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי שנאמר בצר אל יורה ובפרק הרואה (ברכות דף נה:) שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה וקשה לר"י נימא כסף דוקא וכ"ת דשוה כסף ככסף חדא דגבי נזקין מצרכינן קרא ישיב לרבות שוה כסף ועוד דאם כן אפילו קרקע נמי ומנלן למעוטי קרקע ואומר ר"י דמכלל ופרט נפקא כדתנן בבכורות בפרק יש בכור לנחלה (דף נא.) אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש בגמרא דבעי למימר ולא הקדשות בכל אלו לענין פדיון בכור דרשינן התם כלל ופרט ופדויו מבן חדש כלל כסף פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המיטלטל כו' ה"נ איכא למימר בפדיון הקדשות ונתן כלל כסף פרט וקם לו חזר וכלל כו' מיהו בת"כ דריש ליה מקרא אחרינא וכל ערכך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר (ה) תפדה יכול בעבדים ושטרות וקרקעו' ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא סלעים מניין לרבות כל דבר המיטלטל ת"ל ופדה בערכך א"כ למה נאמר בשקל פרט לעבדים ושטרות וקרקעות אלא כן דרך הש"ס שאינו מביא עיקר הדרשה כמו שרגיל להביא יג)(כתובות דף מו:) בנעוריה בית אביה כל שבת נעורים לאביה אע"ג דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וכן הרבה:

רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית. משמע דמודה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף וכל שכן דמתיר בחרדל:

הכניסן לעצים אין מסתפק. איכא למימר דה"ק הא סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה כי היכי דלא תקשה רישא לסיפא: דחזי לאומצא. מכאן ראיה דדם האברים שלא פירש מותר דקאמר דחזי לאומצא אע"ג דלא מליח יד): דג תפל אסור לטלטלו. תימה מדשרי בשר תפל אלמא כר"ש אתיא אם כן דג תפל נמי לישרי כמו בשר תפל וי"ל דדג תפל אינו ראוי לכלבים אי נמי כר' יהודה אתיא ודג תפל אע"פ שראוי לכלבים אסור לטלטלו דכל מידי דחזי לאינש לא מקצה לכלבים בשר תפל מותר לטלטלו לרבי יהודה מפני שהוא מאכל לחיה:

מטלטלין את העצמות. לר' יהודה דאית לי' מוקצה מיירי כגון שלא הי' עליה' בשר מאתמול: בשר

מסכת כלאים

פרק ה' המשך משנה ג'

וְהַגַּת שֶׁבַּכֶּרֶם, עֲמֻקָּה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, זוֹרְעִים בְּתוֹכָהּ. וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. שׁוֹמֵרָה שֶׁבַּכֶּרֶם, גְּבוֹהָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה, זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ. וְאִם הָיָה שֵׂעָר כּוֹתֵשׁ, אָסוּר:

עין משפט נר מצוה

טו א ב ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יט:
טז ד ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' [טז] יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף כט:
יז ו מיי' פ"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ז ופ"ג מהלכות ערכין הל' טז סמג עשין לג טוש"ע ח"מ סימן לז סעיף כח:
יח ז מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יח סמג לאוין סה ועשין קלה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף כח:
יט ח ט מיי' שם ופכ"א שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכא סעיף א ובסימן שיט סעיף ו:
כ י מיי' פכ"ו שם הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שח סעיף לב:
כא כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף לא:
כב ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף כט בהג"ה:

פניני רש"י

אסימון. מעה בלא צורה פנטו"ן בלע"ז: (עירובין לא:)
ונתן הכסף. ואם המקדיש יגאל... ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו: (ב"מ נד.)

הגהות

גמ' שכן דרכן לסוך. כל"ל. והשאר של בני מלכים נמתק: (חכמת מנוח)
מפשיטים. נ"ב ס"א אותה ממנו ומלבישים כל"ל: (חכמת מנוח)
והא ההוא דא"ל מאן בעי קורנית אלא כו' קורנית חשי. כ"נ דל"ל: (רש"ש)

רב נסים גאון

אסימון הוא מטבע בפ' הזהב (ב"מ דף מז) מאי אסימון פולסא ומה שהוא כענין זה אסור לפדות בו את המעשר שני כי הכתוב פי' שצריך מטבע שיש עליו צורה דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה:
ת"ר מטלטלין את החצב זה חצב הוא צמח משלח שרשיו למטה בקרקע בצדק בלא הטייה והוא מה שאמרו בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נה) אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר וכו' ואמרו מאי חצובא אמר רב יהודה אמר רב שבו תיחם יהושע את הארץ לישראל כדי שיתפרשו תחומין אחד מחבירו ויאמינו בכך לענין עירובן של תחומים ושיתופם כי השרשים שהוא משלח בקרקע מוכיחים על הגבולים ועל פי זה אמרו שם במסכת יום טוב (פרק אין לדין דף כה) חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא שהוא דבר שאין בו רוח חיים ובצמיחתו משלח שרשיו בארץ במשפט והרשעים מעקמין דרכיהם ואין הולכין בדרכיו של הקב"ה כמו שראוי להם לכן דרכם באפילה:

תוס' ב] וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמַּקְדִּישׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ: (ויקרא כז, יט)

רבינו חננאל

אסימון מטבע שאין עליו צורה. ולא את הלוף ולא את החרדל. רשב"ג מתיר בלוף וכו' והא דרשב"ג פשוטה חבילי קש וחבילי עצים וכו'. חצבי עשב הוא והוא העשב (שכן) [שבו] תיחם יהושע לישראל את הארץ. הא מתני' סתמא היא וכוותה עבדינן דהא מתנית' נמי דברי הכל הוא. ורשב"ג דאמר אין מותר לטלטל אלא חבילה הניטלת בידו אחת מוקמינן ליה בחבילות שהכניסן למאכל בהמה דכל סתם של תורה לחומרא עבדינן. ותוב מתניתין סתמא תני וכוותה עבדינן וליכא לאוקמא רשב"ג מפרש דהא לא קתני אימתי ולא במה:

מסורת הש"ס

גמ' א)[ב"מ מז:] ב)[תוספתא פט"ו] ג)ב"מ קיג: ד)לעיל קיא. ה)[לעיל סז. וש"נ] ו)פי' מעיל ותגורה ז)נ"א פיאה ח)[לקמן קמ. ע"ש] ט)[בילה מ.] י)רש"ל מ"ז רש"י יא)[ב"ב נו.] תוס' יב)[שייך לעיל קכו: על המשנה] יג)[המורה מקום זה לא דק דאדרבה שם בכתובות מו: וכן שם מ: ובקדושין ג: פריך הש"ס עלה ומסיק ג"כ דההיא בהפרת נדרים הוא דכתיב אכן כוונתם אגמרא דב"ק פז. וע"ש בתוספות ד"ה כיון וע"ע בתוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה וכו' מבואר היטב וע"ע תוספות מו"ק ח. ד"ה נ"ל ומגילה ג. ד"ה וילן ודף כ. ד"ה דכתיב וביבמות סח. ד"ה אי בת וסנהדרין לד: ד"ה דכתיב וזבחים קיז. ד"ה והתורה ובכריתות טו. ד"ה עדות וסוכה ל. ד"ה כי יקריב בכורות יד. ד"ה טוב] יד)[וע"ע תוס' חולין יד: ד"ה ונסבין]

הגהות הב"ח

(א) גמ' בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרע בעציץ: (ב) שם וחבילי עצים (וחבילי זרדין) תא"מ וג"ב עי' במה שכתב הטור א"ח סי' ש"ח משמע להדיא דלא גרסי' בברייתי' וחבילי זרדין אבל במתניתין גרסינן וחבילי זרדין ע"ש: (ג) רש"י ד"ה במוקצה וכו' דאסור לאוכלו ובמוקצה לאיסור טלטול סבר: (ד) תוס' ד"ה אבל וכו' דאמר רב יוסף בפרק כירה: (ה) ד"ה ונתן וכו' לפי שנא' ופדה בערכך יכול בעבדים:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה. נ"ב למאכל מסתפק מהן בשבת: [ב] שם מותר לטלטל בשבת בשר תפל. נ"ב גי' הגאונים ורי"ף תפות ועי' רשב"א:

גליון הש"ם

גמ' והא ר"ה תלמיד דרב. בילה דף מ ע"א. ב"ק קטו ע"א. ועיין ב"ב דף קנג ע"א תוספות ד"ה שלחו ליה (קנ"ב ע"ב): שם במוקצה לטלטל ס"ל כר' שמעון. עיין לעיל דף יט ע"ב תוספות ד"ה הני כרכי דזוזי. ולקמן דף קלט ע"ב השייך לדף קמ ע"ב תוספות ד"ה תלא דבשרא. ועיין במהרש"א בילה דף לג ע"א בתוספות ד"ה אין סומכין:

תורה אור

גמ' א] וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: (דברים יד, כה)

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול רשב"ג אומר כל עצמן אסור לשהותן מפני הסכנה: **מתני'** (א)אכופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס מדדין עגלין וסייחין[ג] (א) אשה מדדה את בנה באימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתיבי גבהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא גהא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא (ד)קא מבטל כלי מהיכנו דרבנן (ה)דצער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן: התרנגולת שברחה וכו': דוחין אין מדדין לא תנינא להא דת"ר ומדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת תרנגולת מאי טעמא לא אמר אביי משום דמקפיא נפשה תני חדא מדדין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה זברה"ר ואצ"ל בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף אפילו בחצר אבל דוחין בהן שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין אבל דדויי מדדינן (ב) הדר אמרת דוחין אין מדדין לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת אמר אביי חהאי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים: **מתני'** טאין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר יאף חותכין וכל צרכי מילה עושין בשבת: **גמ'** כיצד מסעדין רב יהודה אמר אוחז את הולד שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק אמר בבשר כדי שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה (ח)כיצד מסעדין לאוחזין את הולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רשב"ג במרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עביד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט טמאה לא מרחקא ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: למילדין את האשה וכו': מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן מאם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר ואם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה שמן ביד ואם אינו ספק ביד מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי אמר מר אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר פשיטא נלא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חבירתא ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו': (ס)תיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין סחיטה בשיער רב אשי אמר אפי' תימא יש סחיטה בשיער מביאה לה בכלי דרך שערה (ט)דכמה דאפשר לשנויי משנינן אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני (י)בין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה

צריכה

רש"י

בשר תפוח. מסריח: לחתול. לא מזיק ליה ארס דנחש שאף הנחשים היא אוכלת: מפני הסכנה. שמא ישתה אדם מהם: **מתני'** כופין סל בפני האפרוחים. אשמעינן דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל בשבת ורבי יצחק משני לה (יא)בפ"ג בצריך למקומו: שברחה. מן הבית: דוחין. בידים: מדדין עגלים. אוחז בצוארו ובצדדין וגוררו ומסייעו (ג) ומנענע לו ברגליו: אשה מדדה את בנה. אוחזתו בזרועותיו מאחוריו ומסייעתו והוא מניע רגליו והולך: שנוטל אחת ומניח אחת. שהתינוק מניע את רגליו כשמניח אחת מגביה אחת: אבל גורר אסור. מפני שנושאתו: **גמ'** ואי לא. כגון שהמים עמוקין: והא קמבטל כלי מהיכנו. דמשהכניסה תחתיה אין יכול לטלטלן דדומה לסותר בנין (ד) מדרבנן: צער בעלי חיים דאורייתא. שנאמר עזוב תעזוב עמו ואיכא מאן דדריש טעמא דקרא משום צער בעלי חיים באלו מציאות (ב"מ דף לב:): מדדין לא. שלא יהא אוחז בגפיה ורגליה נוגעין לארץ ומוליכה: דמקפיא נפשה. מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל אבל אווזים כשאוחזין בגפיהן הן מהלכין ברגליהן ומיהו ברה"ר לא משום שמא יגביה מן הארץ ונמצא נושא דסתמא כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בהמצניע (לעיל דף צד.) גבי המוציא חיה ועוף בין חיין בין שחוטין חייב והאשה מדדה את בנה אפילו ברה"ר דאי נמי מגביה ליה חי נושא את עצמו דהכי מוקמינן התם דבאדם מודו רבנן לרבי נתן: מקפיא. כגון אקפו ידייכו דחגיגה (דף טז:): אין עוקרין. רגליה לגמרי מן הארץ דמוקצה היא לטלטלה: דדויי מדדינן. אוחזה בשני צדדיה בידו ומדדה והוה טלטול טפי מדחייה שדחפה מאחריה: סיפא. דקתני דוחין אבל לא מדדין: אתאן לתרנגולת. ורישא בשאר עופות: לכבשינהו לכרעיה בארעא. כדי שיתכפפו ולא יוכל להתחזק עליהן: אי נמי לידלינהו. יגביהנו שלא יהו רגליו נוגעות לארץ: **מתני'** מסעדין. מפרש בגמרא: חכמה. מילדת: אין מילדין את הבהמה ביום טוב. דאיכא טרחא יתירה: אבל מסעדין. אותה בי"ט: ומיילדין אשה בשבת. ואין צריך לומר שמסעדין וכל שכן ביום טוב: וקושרין הטיבור. של ולד שהוא ארוך שאם לא יתקשר ויכרך בשום דבר יצאו מעיו אם יגביהו התינוק: **גמ'** דוחק. בבשר של בהמה לפנים שיהא הולד בולט לחוץ: ונופח לו בחוטמו. שנחיריו סתומין לו בדירין: ונותן דד. של אמו בתוך פיו: מרחמין. מאהבין את ולדה עליה: בול של מלח. מלא אגרוף דכייב לה וזוכרת צער לידה ומרחמה את הולד אם רחקתו: מי שליא. שורין את השליא במים: לא מרחקה. אין דרכה לרחק: מביאה לה שמן. דרך רה"ר: ביד. בכפה ולא בכלי דכמה דאפשר משנינן: בשערה. סכה שערה שמן וכשבאה אצלה מקנחתו ואין כאן חילול שבת כיון שאין דרך הוצאה בכך: פשיטא. דהא פקוח נפש דוחה שבת: תיפוק ליה משום סחיטה. למה לא הביאה לה בכלי שלא תחלל שבת בהוצאה הכא נמי הא קמחללא בסחיטה: אין סחיטה בשיער. שהוא קשה ואין בולע: דרך שערה. כורכת הכלי בראשה בשערה: חיה. יולדת: קבר. בית הרחם:

תוספות

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. תימה לימא מפני שהוא מאכל לכלבים וי"ל דכרבי יהודה אתיא ואינו מסריח כפירוש הקונטרס אלא חזי ליה וכל מידי דחזי ליה לאינש לא מקצה לכלבים אבל מפני שהוא מאכל לחיה מותר לטלטלו דכל ישראל בני מלכים הם ורב חסדא דלא שרי בשר תפל מהאי טעמא לית ליה כל ישראל בני מלכים:

אין עוקרין בהמה חיה ועוף. לספרים דגרסי רה"ר הך ברייתא פליגא אקמייתא בתרתי דדייקינן הא דדויי מדדין אפילו ברה"ר ולעיל קתני דווקא בחצר ותו סיפא דמוקמת לתרנגולת דאין מדדין ברה"ר ולעיל קתני דאפי' בחצר לא ולספרים דגרסי אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר אתי שפיר: **קמ"ל** איתובי מיתבא דעתה. אע"ג דבפרק בתרא דיומא (דף פג.) אמר חולה אין מאכילין אותו ביוה"כ אלא ע"פ מומחה והכא (ה) שריא משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב:

רבא

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף לט:
כד ב מיי' פי"א שם הלכה טז סמג שם טוש"ע שם סעיף מא:
כה ג מיי' פכ"ה שם הלכה כו וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שה סעיף יט:
כו ד מיי' פי"ג מהלכות רוצח וש"מ הלכה יג סמג עשין פ פא ולאוין קסט טוש"ע ח"מ סימן ערב סעיף ט בהג"ה:
כז ה ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף מ:
כח ז שם סעיף מא:
כט ח [מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יד] סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' כד סעיף כ [וברב אלפס חולין פ"ב דף רסא]:
ל ט י מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה טז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקלב סעיף א וסימן תקכג סעיף ג:
לא כ מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:
לב ל מ נ מיי' פ"ב מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' של סעיף א:

רב נסים גאון

צער בעלי חיים דאורייתא מה שאמר הקב"ה (שמות כג) כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו ואמרו בבא מציעא בפרק אלו מציאות (דף לב) מצוה מן התורה לפרוק דקסבר תנא דידן צער בעלי חיים דאורייתא ורבי יוסי הגלילי סבר צער בעלי חיים דרבנן וסבר (אביי) [רב יהודה] בכאן כתנא קמא דצער בעלי חיים דאורייתא וביטול כלי מהיכנו דרבנן משכחת לה בפרק כירה (לעיל דף מב) דתנן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואמר רב חסדא אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה כו' ופירש רב יוסף טעמא בכך ואמר היינו טעמא דרב חסדא דקא מבטל כלי מהיכנו והא מרבנן הוא:

סליק פרק מפנין

רבינו חננאל

חבילי סיאה. ציתרי. אזוב אברתא. וקורנית (האשי) [חשי] כולן מיני אזוב הן. הכניסן לעצים להדליק מהן אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת[א] דקי"ל אכל דחזי ליה וקוטם ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ובמלילה חלקו ר' יהודה וחכמים והלכה כחכמים שאמרו מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול. וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין וקי"ל כחכמים. אמיתא. נענע: **בשר** תפוח חלק בו רב הונא ורב חסדא. רב הונא אמר מותר לטלטלו ורב חסדא אמר אסור לטלטלו. והלכתא כרב הונא דרב חסדא לגבי רב הונא תלמיד הוא. ותוב רב הונא קאי כר' שמעון דקיי"ל כוותיה ואפילו רב דסבר כר' יהודה במוקצה לאכילה במוקצה לטלטול כר' שמעון סבירא ליה ואי חזי לאומצא פי' ואם ראוי להיאכל נא אפי' רב חסדא מודה שמותר לטלטלו: דג תפל אסור לטלטלו בשר בין חי ובין מליח מותר לטלטלו.

ת"ר מטלטלין את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניתא אלין הלכתא אינון דליכא דפליג. ואליבא דב"ה נשנו דתנן ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין: **כופין** את הסל לפני האפרוחים שיעלו וישרדו. בהמה שנפלה לאמת המים עושין לה פרנסה במקומה. ואם אי אפשר לה פרנסה

מסורת הש"ס

גמ' א) [לעיל מג.] **ב)** ס"א ברה"ר **ג)** [תוספתא פט"ו] **ד)** [לעיל מג. וש"נ וע"ש תוספות ד"ה דמבטל] **ה)** [ב"מ לב:] **ו)** [בש"ע א"ח סימן ש"ל סעיף ז פסק הלכתא כרבי יוסי וכן דעת הרמב"ם] **ז)** לקמן קלג. **ח)** [תוספ' פט"ז] **ט)** [לעיל קיז: לקמן קמח. ביצה ל.] **י)** ס"א בין אמרה איני צריכה **רש"י יא)** [צ"ל לעיל בפ"ג מג:]

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואשה מדדה:
(ב) גמ' והדר אמרת:
(ג) רש"י ד"ה מדדין וכו' ומסייעו לילך ומנענע:
(ד) ד"ה והא קא מבטל וכו' לסתור בנין מבטל כלי מהיכנו מדרבנן לער בעלי חיים:
(ה) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' והכא שרינן משום וכו' היינו לפי שיותר:

גליון הש"ס

גמרא תיפוק ליה משום סחיטה. עיין לקמן דף קמה ע"א תוספות ד"ה כבשים:

הגהות

מתני' מדדין עגלין וסייחין. ס"א בר"ה: (ר"ש מדעסוי ועיי"ש)

רבינו חננאל (המשך)

מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה ואף על גב דמבטל כלי מהיכנו. מדרבנן היא. וצער ב"ח דאורייתא ואתא דאורייתא ודחה דרבנן. תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס אבל אין מדדין אותה אפי' בחצר משום דמקפיא נפשה ואע"פ ששאר בהמה חיה ועוף מדדין בחצר אבל לא ברה"ר תרנגולת אפילו בחצר לא אלא אסור לדדותם אפילו בחצר. האשה מדדה את בנה ברה"ר וכ"ש בחצר והא דאמר ר' יהודה אימתי בזמן שנוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור [היינו] ברה"ר בלבד שאם נוטל התינוק רגלו אחת ונשען על רגלו האחרת נמצא כמהלך אבל אם אינו נשען על רגליו אלא כשמדדתו גורר רגליו נמצאת נושאתו ברה"ר ואסור אבל בחצר מותר לטלטלו ולשאת אותו והא דאמר אביי מאן דשחיט תרנגולת ליכבשינה לכרעתא בארעא. אי נמי תידלינהו דילמא מנח להן לטופראה בארעא ועקרה להו לסימנים הלכתא היא: **מתני'** אין מילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין כיצד מסעדין. רב יהודה אומר אוחז בולד שלא יפול לארץ והלכתא כמותו. דתניא כוותיה. כיצד מסעדין אוחז בולד שלא יפול לארץ ונופחו לו בחוטמו ונותן דד לתוך פיו כדי שיינק כו'. וקיי"ל דמסעדין ומרחמין דתנינן ביו"ט אבל לא בשבת ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת. ואסיקנא שמדלקת לה חברתה את הנר ואפילו אם היא סומא מותר להדליק לה נר בשבת דקיי"ל ייתובי מייתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזייא חברתאי ועבדא לי. ואם היתה צריכה לשמן מביאה לה שמן כרב אשי דאמר מביאה לה בכלי דרך שערה נועצת כלי של שמן בשערה כדי שלא [יהא] הוצאה כיד כדרך המוציא ומסקנא כמה דאית לשנויי משנינן ואם צריכה למאכל מביאין

א) אולי צ"ל וה"ה אם הכניסן סתמא דקיי"ל דדעתי' אכל דחזי ליה ועי' תוס' כאן ד"ה הכניסן.

הוקדש לעילוי נשמת הרב החסיד מרדכי דוד קלפהולץ ז"ל בן הרה"ק ר' ראובן הי"ד זצ"ל נלב"ע כ"ח שבט תשנ"ה